

Desperatio: Remembering and Forgetting in the Late Medieval Art of Dying Well

Keywords: ars moriendi, desperatio, memoria

„Secondly the demons tempt the ill man with despair, which is against confidence that men should have in God” (*Ars Moriendi...* Germany, 1466)

The passage above, and all the short versions of the *Ars Moriendi* block-books from the 15–16th century use the Latin word *desperatio*. The lexical meaning of this term is despair or being without hope, but in the Late Middle Ages the use of the words related to *despero* had varied connotations. They could refer to the diagnosis of an incurable, deadly illness, or in a theological sense *desperatio* could mean the lack of faith: failure of hope in God’s mercy. This term could also be used as an euphemism for suicide, or for the suicidal state of mind.

The present study deals with one of the before mentioned short versions of the *Ars Moriendi* block books, in particular with the chapter and illustration of the temptation of despair. It tries to detect how the text and the image reflect and use the cognitive processes of remembering and forgetting as spiritual techniques against despair, all this by defining some interferences between the Late Medieval *art of memory*, *art of forgetting* and *art of dying well*.

Desperatio: amintirea și uitarea în arta morții bune din Evul Mediu târziu

Cuvinte cheie : *ars moriendi, desperatio, memoria*

"Și în al doilea rând demonii ispitesc bolnavul cu disperare, care este împotriva încrederii care ar trebui să aibă în Dumnezeu" (*Ars Moriendi ...* Germania, 1466)

Pasajul de mai sus, la fel ca toate versiunile scurte și ilustrate ale cărților *Ars Moriendi* din secolele 15–16. folosește termenul latin *desperatio*, care are sensul literar de speranță sau a fi fără speranță. În Evul Mediu târziu cuvintele și expresiile legate de *despero* au avut mai multe conotații: puteau să se refere la diagnosticarea unei boli incurabile, mortale sau, în sens și context teologic, *desperatio* putea să însemne lipsa de credință: eșuarea speranței puse în mila lui Dumnezeu. Acest termen, de asemenea, putea fi folosit drept eufemism pentru sinucidere, sau pentru starea de spirit suicidală.

Studiul de față se ocupă cu un exemplar din versiunile scurte și ilustrate ale cărților *Ars Moriendi*, focusând asupra unui capitol și asupra prezentării tentării de speranță. Studiul încearcă să identifice modul în care textul și imaginea reflectă și pun în aplicare procesele cognitive ale

amintirii și ale uitării ca tehnici spirituale împotriva disperării, toate acesta prin definirea interferențelor între *arta memoriei*, *arta uitării* și *arta morții bune* din Evul Mediu târziu.

Sámuel Kálnoki and the World of Books

Keywords: Kálnoki Sámuel, Pethő Gergely, Zrínyi Miklós, library, testament, book collection, book editing, patronage, inventory.

The aim of this article is to illustrate the personality of Transylvania's vice-chancellor at Vienna, Samuel Kálnoki (1640-1706) as book owner and supporter of book publishing. The first part of this work is a short presentation of Sámuel Kálnoki's life and career. A second part shows his activity as a book editor, editing, supplementing and publishing Gergely Pethő's Chronicle. By comparing his edition with the first of the Chronicle from 1660, I was able to illustrate Kálnoki's contribution to the work. This part of the article also presents the publications which appeared under his patronage, with his financial support. The last part of the paper covers the Kálnoki family's library, based on an inventory from 1761. The nucleus of this collection contains the books owned by Sámuel Kálnoki. By analyzing this inventory and identifying the majority of the books I was able to assign, with a degree of probability, some of them to the initial library of the vice-chancellor. The end of the article presents a fragment from his testament, in which he disposes of his personal belongings, among them being also his books.

Sámuel Kálnoki și lumea cărților

Cuvinte cheie: Sámuel Kálnoki, Gergely Pethő, Miklós Zrínyi, bibliotecă, testament, colecție de cărți, editare de cărți, mecenatură, inventar.

Articolul de față prezintă personalitatea vicecancelarului transilvănean din Viena, Sámuel Kálnoki (1640-1706), deținător al unei importante colecții de publicații, respectiv susținător al producției publicistice. Prima parte a articolului prezintă pe scurt viața și cariera lui Sámuel Kálnoki. În a doua parte este evidențiată activitatea vicecancelarului ca editor, el fiind cel care a editat și a completat Cronica lui Gergely Pethő în 1702 la Viena,. Prin compararea ediției din 1660 a Cronicii și a celei îngrijite de Kálnoki din 1702, am identificat diferențele și completările aduse de vicecancelar. Totodată am prezentat și publicațiile care au apărut grație activității sale

de mecenat. Ultima parte a articolului are în centrul atenției biblioteca familiei Kálnoki, pe baza unui inventar din 1761. Baza acestei biblioteci o constituie cărțile adunate de Sámuel Kálnoki. Prin prezentarea componentei acesteia am încercat să identific câteva cărți care par să fi aparținut vicecancelarului. Articolul se încheie cu prezentarea unui fragment din testamentul acestuia, în care dispune de obiectele lui personale, printre care, la loc de cinste, regăsim și cărțile sale valoroase.

Printing Houses and Books in the 18th Century Kolozsvár

Keywords: Kolozsvár, 18th century, old books, printing

The amount of information related to the old Hungarian books printed in Kolozsvár has been continuously growing for a few decades enriching our knowledge about the history of books and in the same time allowing us to approach this subject from various new perspectives. An example for this is the catalogue of the old Hungarian books printed in Kolozsvár during the 18th century which made possible to perform interesting comparisons between the different printing shops of this century, their production of books and their printers' activity, leading us to new discoveries or confirming again some old presumptions.

Tipografii și cărți în Clujul secolului al XVIII-lea

Cuvinte cheie: Cluj, sec. al XVIII-lea, cărți vechi, tipografie

Cantitatea de informații legate de cărțile vechi tipărite la Cluj a fost în continuă creștere timp de câteva decenii, îmbogățindu-ne cunoștințele referitoare la istoria cărților și permițându-ne, de asemenea, să abordăm acest subiect din diferite perspective. Un exemplu în acest sens este catalogul de cărți vechi tipărite la Cluj în cursul secolului al XVIII-lea, o lucrare care a făcut posibilă realizarea unor comparații interesante între diferite tipografii clujene din această perioadă, atât din perspectiva producției de carte, cât și din cea a activității tipografilor din atelierele respective. Acest fapt ne-a condus spre noi concluzii, în același timp fiind confirmate și unele prezumții mai vechi.

The Myth and the Other Side of the Myth. About the Literary Discourse in Mór Jókai's Cycle of Short Stories "Forradalmi és csataképek 1848- és 1849-ből"

Key words: Mór Jókai, short stories, revolution of 1848, literary canon

The literary works of Mór Jókai show the revolution of 1848 as object of an interpretation process, which permanently reinterprets both the historical event and its literary representation.

The volume of short stories, which appeared in 1850 and is entitled *Images from the Revolution in 1848–1849*, starts this process of interpretation.

The image of the revolution given by the short stories, the perspective from which the events are shown is on the one hand in accordance with the expectations determined by the literary canon of the 19th century but on the other hand it often changes to non-canonical points of view, offering an image of the historical event similar to those given by the postmodern pluriperspectival historical works.

Mit și dincolo de mit – despre discursul literar în ciclul de nuvele *Forradalmi és csataképek 1848- és 1849-ből* de Mór Jókai

Cuvinte cheie: Mór Jókai, nuvele, revoluția din 1848, canon literar

Operele literare lui Mór Jókai prezintă Revoluția din 1848 ca obiect al unui proces de analiză, care interpretează atât evenimentul istoric cât și reprezentarea ei istorică.

Volumul de nuvele care a apărut în 1850 cu titlul *Imagini ale Revoluției din 1848-1849*, deschide acest proces de interpretare.

Imaginea Revoluției ilustrată de nuvele, perspectiva din care sunt ilustrate evenimentele pe de-o parte respectă așteptările canonului literar al secolului al XIX-lea; însă pe de altă parte face numeroase treceri către perspective ne-canonice, oferind o imagine asupra evenimentului istoric comparabilă cu cea a scrierilor istorice post-moderne, adică din mai multe perspective.

Hungarians and Europe in László Németh's Conception

Keywords: László Németh, Hungarians, Europe, world-view, self representation

László Németh's secular religiosity, his particular moral theological, moral ontological, cultural anthropological - quality philosophy, and his fate attitude which are based on a language of

mercy and redemption have a special area of conceptions reflecting of the renewable relation between Hungarians and Europe.

This paper attempts an insight to some apposite elements of this world-view. Especially to that correlation that the Hungarian and the European self representation can't be separated from one another, as they are linked together as mutually presumed spheres of consciousness.

Maghiarii și Europa în viziunea lui László Németh

Cuvinte cheie: László Németh, maghiari, Europa, viziune, auto-reprezentare

Religiozitatea seculară a lui László Németh, alături de filosofia sa calitativă, moral teologică, moral ontologică și cultural antropologică, respectiv alături de concepția sa vis-a-vis de destin, toate bazate pe un limbaj al milosteniei și al mântuirii, rezultă într-o paletă unică a concepțiilor privind relația reînnoită dintre maghiari și Europa.

Această lucrare încearcă să ofere o incursiune în structura elementelor pertinente ale viziunii lui László Németh în ceea ce privește lumea, în mod special racordul dintre auto-reprezentarea maghiară și cea europeană, care nu pot fi separate una de cealaltă, constituind sfere de conștiință conectate și mutual asumate.

The Colonizer and the Colonized. Variations on Postcolonial Discourse in Hungarian Literature in Vojvodina

Keywords: Vojvodina, Hungarian Literatura, postcoloniality, stereotypes

According to the interpretation of postcolonial theory, postcolonialism is a complex intercultural system; the interaction of cultures does not materialize in the European-non-European dichotomy, and it is sustainable not only in cultures with colonial past but can be extended to all those cultures where the national self-representation is the product of the interaction of several cultures. In the recent years, views which find it also possible to study minority literatures with the system of viewpoints of postcolonial theory seem to gain ground. The study takes its examples from Hungarian literature in Vojvodina, which beyond the postcolonial view - which can be defined in the relation of the self-definitions of place, language and subject, - also use the metaphors of colonialism to define their identity, and yet, at the same time they often differ from the stereotypes of colonialism.

Colonizatorul și colonizatul. Câteva metafore ale postcolonialismului din Voivodina

Cuvinte cheie: literatura maghiară din Voivodina, postcolonialism, propriu și străin, marginalitate, hibriditate, stereotipii

Potrivit interpretării teoriei post-coloniale, post-colonialismul este un sistem intercultural complex unde interacțiunile culturale nu se materializează la nivelul dihotomiei european – non-european; acesta constituie o percepție de durată nu numai pentru culturile cu un trecut colonial, în măsura în care pot fi cuprinse aici și culturile unde auto-reprezentarea națională este produsul interacțiunilor mai multor culturi. În ultimii ani câștigă teren acele opinii care aplică perspectivele teoriei post-coloniale asupra studiului literaturilor minorităților. Lucrarea studiază exemple din literatura maghiară din Voivodina, care, dincolo de o perspectivă post-colonială care poate fi definită în relație cu denumirea spațiului, limbii și a subiectului, folosește totodată și metaforele colonialismului pentru a-și defini identitatea, și totuși, în același timp, diferă adeseori de stereotipurile colonialismului.

”Non multa sed multum.” Parallel Sermons in György Enyedi’s Collection of Sermons

Keywords: György Enyedi, sermons, variants, transmission

It is well known about György Enyedi’s sermons that they are structured and edited. We know more and more about the in only handwritten tradition existing collection, but the *how* and *why* of its structure is still not properly revealed. It is also a fact, that during the decades of the active period of textual tradition the ideal structure of this large corpus became to fall apart. But despite the varied versions of the sermons the beginning and the ending of the texts – with taking no notice of the regular variability of the word order or synonyms – are comparable and can help in identifying unnumbered, unmarked texts. These comparative studies of the corpus can also unfold some yet unremarked disorders of the collection. I want to show in my paper three sermons which can be found in two of the codices under different numbers, connected to a fourth sermon – also existing in two variants –, which was already examined by János Káldos. This try can take us closer to understand the base of this peculiar material and can adumbrate the strategies and the methods of the copyists, also can force us again to propose the question, what is Enyedi’s own and what can be connected to the tradition and transmission.

Non multa sed multum. Cuvântări paralele în colecția de sermone a lui György Enyedi

Cuvinte cheie: György Enyedi, sermo, variante, transmitere

Se știe că discursurile lui György Enyedi au fost structurate și editate. Se cunosc din ce în ce mai multe detalii privind colecția existentă în formă manuscrisă, dar la întrebările *cum* și *cu ce scop* nu avem încă răspunsurile. Cert este că în perioada de zece ani a tradiției active a manuscriselor nu a fost respectată structura ideală a acestui corpus de dimensiuni impunătoare. Dar în ciuda versiunilor diferite ale scuvântărilor, formulele de început și de încheiere – fără să ținem seama de variabilitatea obișnuită a ordinii cuvintelor și a sinonimelor – sunt comparabile și ne sunt de ajutor în identificarea textelor nenumerate sau fără alte marcaje specifice. Aceste studii comparate ne vor permite eliminarea unor elemente generatoare de confuzii în structura inițial clară a colecției. Studiul se bazează pe trei *sermo* care se regăsesc în două codice – deci în două variante – sub diferite numere, atașate la un al patrulea discurs, deja analizat de János Káldos. Prin această metodă se va putea înțelege mai bine baza acestui material special și se vor putea contura strategiile și metodele copiștilor și vom găsi repere pentru a face diferența între ceea ce îi aparține într-adevăr lui Enyedi și ceea ce provine din tradiție și procesul de transmitere.

The Structure of György Enyedi's Sermon-Collection of and the Consequences of Their Textological Studies

Keywords: György Enyedi, unitarian, sermons, structure, reconstruction

György Enyedi was the unitarian bishop of Transylvania between 1592-1597. In this period he gave a lot of sermons in the Great Church at the Marketplace of Kolozsvár. The texts are preserved only in manuscript tradition. At present on the basis of more than twenty sources we can reconstruct the ideal structure of the collection. The collection is structured in seven group of thirty or thirty three sermons (triacas). The Seventh triacas is not complete, because it contains only thirteen speeches. Probably in the middle of the seventeenth century a different structure is formed (centuria). The two structures can be merged in a quasy ideal structure. On the basis some speeches (conciones) and outlines (dispositio) as well as the contemporary practice of preaching we can imagine the creation of sermons. The comparative analysis of the texts of 60. and 27/94. concio demonstrates, that the reconstruction of the original text of Enyedi's sermons is possible.

Structura colecției de sermone a lui György Enyedi și rezultatele analizelor textuale

Cuvinte-cheie: György Enyedi, unitarian, cuvântări, structură, reconstrucție

György Enyedi a fost episcopul unitarienilor din Transilvania în perioada 1592–1597. În acest interval, el susținea o bună parte a predicilor sale în biserica mare din piața centrală din Kolozsvár (Cluj). Textele ne-au fost transmise doar în formă manuscrisă. În prezent, bazându-ne pe mai mult de douăzeci de surse, putem să reconstituim structura ideală a colecției. Ea este formată din șapte grupuri a câte treizeci sau treizecișitri de predici (triacas). Al șaptelea triacas este incomplet, conține doar treisprezece cuvântări. Ipoteza este că la mijlocul secolului al XVI-lea s-a format o nouă structură (centuria). Cele două structuri se pot contopi într-o structură quasi-ideală. Având la bază câteva predici (conciones) și schițe (dispositio) ca și în practica bisericească din zilele noastre reușim să formăm o idee despre crearea de sermone. Analiza comparată a textelor de concio 60 și 27/94 arată că reconstrucția textului lui Enyedi este posibilă.

”The Most Bodacious Woman of Hungary”. Júlia Szendrey's Life and Activity

Keywords: Júlia Szendrey, Sándor Petőfi, author, translator

The author has dealt with Júlia Szendrey's life and her career, who was the wife of the Hungarian poet, Sándor Petőfi, and after his death she married to Árpád Horvát.

The study aims to prove that this woman, who died before the 40th years of age, was not only the devoted wife of our greatest poet and the obedient wife of Mr. Horvát for many years, and the mother of three children but she was a poet and writer.

Cea mai romantică femeie a Ungariei. Viața și opera lui Júlia Szendrey

Cuvinte cheie: Júlia Szendrey, Sándor Petőfi, autoare, translatoare

Autorul abordează viața și opera lui Júlia Szendrey care a fost soția poetului maghiar Sándor Petőfi iar după moartea acestuia s-a măritat cu Árpád Horvát. Studiul o prezintă pe această femeie, decedată înainte să împlinească 40 de ani, nu numai în calitate sa de soție devotată a

celui mai vestit poet maghiar, sau, ulterior, soția lui Árpád Horvát și mamă a trei copii, dar și în calitate de poetă și scriitoare.

Text and Interpretation in the Hungarian Audio Visual Mass Media of Romania

Keywords: language, radio, television, interpretation of text, communication

In my speech, I stress the importance of the use of language in the radio and television, and the interpretation of text, as a means of communication. Starting from the general description of speech, I develop the question of uttering words, the speech. These are followed by the written text, the of hearing, the link between the literary work and the ideal acoustic style, as well as the text (sentences), the role of intonation, underlying the importance of text and upper segments of means of communication, when uttering a word.

This question is lying on the form of text at the radio and Tv news declaration, uttering. It is about the creation of communication, information, “double faced” construction, about uttering of speakers, types of mistakes, about logistics of the news and communication of their message. All these are founded on examples from the Hungarian Department of the Romanian Radio, International Broadcasting section, and RTV Hungarian language broadcastings, words, sentences, word clusters and questions because, many years ago I worked at the Romanian Radio for Foreign broadcasting, at the Hungarian department, then at the Romanian TV.

Text și interpretare în mass-media audiovizuală de expresie maghiară din România

Cuvinte cheie: limbaj, radio, televiziune, interpretare de text, comunicare

Corelarea scrierii/redactării și adaptării/interpretării textelor de radio și televiziune influențează foarte mult felul în care acestea sunt percepute. Astfel are o importanță deosebită folosirea sau nefolosirea structurii de tip “două fețe”, articularea vizibilă (expresivă) a frazelor (semnele de punctuație, conjuncțiile), construirea logică a știrilor (topica, succesiunea propozițiilor, coeziunea textului), „știrea transparentă” – forma, comunicativitatea textului, concordanța imagine –text, la știrile TV.

Elementele de articulație și intonație care apar în text, își capătă funcția și sensul lor doar în text, în câmpul comunicativ. Doar dacă *simțim* corelarea dintre conținut și sunet, putem să fim convinși că vorbirea noastră are într-adevăr rezonanța vorbirii corecte.

Exemplele prezentate sunt culese din emisiunile de limba maghiară de la Radio România Internațional și TVR, deoarece am deținut mulți ani funcția de redactor-prezentator la aceste redacții.